

Κοινοβιακές και Θεραπευτικές Κοινότητες: Άνθρωπολογικά στοιχεία είσαγωγής νεοεισερχομένων

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΣΠΥΡΟΥ*

Ἡ περιγραφή ἔνταξης μελῶν σὲ κοινοβιακά-θεραπευτικά πλαίσια φιλοδοξεῖ νὰ διερευνήσῃ τὴν εὐρύτερη σχέση κοινότητας καὶ μέλους. Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ εἴσοδος μελῶν σὲ ὀλοπαγῆ ἰδρύματα γιὰ τὸν Goffman προσκρούει σὲ ἕναν ἔντονο προσωπικὸ εὐτελισμὸ ἀπὸ τὸ προσωπικὸ καὶ τοὺς τροφίμους καὶ μιᾶς μορφῆς πολιτισμικῆς σύγκρουσης. Ὁ Φουκὼ προσεγγίζοντας κριτικὰ τὴν ἐξουσία θεωρεῖ ὅτι τὸ νέο μέλος στὰ ὀλοκληρωτικὰ καταστήματα, μὲ τὴν ἔλευσή του, μετατρέπεται ἄμεσα καὶ ἔμμεσα σὲ ἀντικείμενο γνώσης καὶ πειθαρχικῆς ὀμαλοποίησης. Τὰ ἰδρύματα ἐγκαθιδρύουν ὑποβιβαστικὲς τεχνικὲς χωρὶς προσαρμοστικὴ περίοδο ἀλλὰ οὔτε δυνατότητα ἐπιλογῆς. Ἡ παρούσα ἐργασία ἀποσκοπεῖ νὰ ἀναδείξῃ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχουν ὡς ἀφετηρία τὴν ἀμφίδρομη δέσμευση τῆς κοινότητας καὶ τοῦ μέλους στὰ ὑπὸ περιγραφή κοινοβιακά-θεραπευτικά πλαίσια. Οἱ θεραπευτικὲς κοινότητες ἀποδέχονται τοὺς χρήστες σὲ ἕνα αὐστηρὰ κανονιστικὸ πλαίσιο καὶ θέτουν ἐξαρχῆς τὴν προσαρμογὴ τους ὡς ἀπαραίτητη καὶ ἐνδεικτικὴ διαδικασία γιὰ τὴν περαιτέρω θεραπευτικὴ τους πορεία. Τὸ μήνυμα εἶναι σαφές: «δῶσε χρόνο στὸν ἑαυτὸ σου». Τὰ μοναστικά κοινόβια ὀρίζουν χρονικὰ περιθώρια, κατὰ τὴν περίοδο τῆς δοκιμασίας, δίδοντας ἔμφαση στὴν ἐκούσια μετοχὴ τοῦ ὑποψηφίου καὶ στὴν προοδευτικὴ ἀποδοχὴ τοῦ πλαισίου. Ἡ ἀπόφαση γιὰ ἔνταξη στὸ κοινόβιο σταδιακὰ καὶ ἐνσυνείδητα διαμορφώνεται σὲ μία «διὰ βίου» ἐπιλογή. Ἀμφότερα τὰ πλαίσια ἀντικατοπτρίζουν, κατὰ τὴν εἰσαγωγὴ νέων μελῶν, τὴ σχέση τους μὲ τὸν ἔξω κόσμον καὶ τοὺς ἐσώτερους μηχανισμοὺς ἀντιμετώπισης καὶ θεομοθετημένης διαχείρισης τοῦ διαφορετικοῦ καὶ τοῦ μὴ οἰκείου.

Λέξεις κλειδιά: κοινότητα, μοναστικά κοινόβια, θεραπευτικὲς κοινότητες, νεοεισερχόμενοι, διαφορετικότητα

* Εγκληματολόγος, Μεταδιδασκτορικὸς Ἐρευνητής, Τμῆμα Κοινωνικῆς Διοίκησης καὶ Πολιτικῆς Ἐπιστήμης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, e-mail: stamatisspirou@gmail.com

*Monastic and Therapeutic communities:
Anthropological elements in the induction process*

Abstract

A review on the induction process in monastic and therapeutic communities will enlighten community, the outside world and newcomers. A newcomer in a total institution encounters intense personal trivialization by staff and other inmates. Along with that and according to Goffman in his study of the *Asylum* a conflict arises between newcomer's previous and institutional culture. A critical approach by Foucault states that the new member on a total establishment becomes directly and indirectly a subject of knowledge and an object of disciplinary normalization. Institutions establish humiliating techniques without any adaptive period and lack of personal choice. The present paper highlights elements that initiate the reciprocal commitment of the communal setting and the newcomer in two coenobitic and therapeutic contexts. Therapeutic communities accept drug users in a strict regulatory framework and request their adaptation period as necessary in their course of treatment. The message is clear: "give yourself time". The monastic communes designate a timeframe, during the novice period, while they emphasize the voluntary share of the novice and the gradual uptake of the scheme. The decision to join the commune gradually and deliberately is formed into a lifelong choice. Both frameworks reflect, through the induction process, their relation with the outside world along with their internal coping mechanisms of managing newcomers.

Key Words: community, therapeutic and monastic communities, newcomers, difference.

Εἰσαγωγή

Ἀνθρωπολογικά, ἡ ἔνταξη σὲ ἓνα κοινοτικό-κοινοβιακὸ πλαίσιο ἀποτιμᾶται ὡς τελετουργία καὶ μορφή συμβολικῆς δράσης. Ἡ θεσμοθετημένη ὑποδοχὴ ἐνὸς νέου μέλους εἶναι ἓνα σημαντικὸ κοινοτικὸ γεγονὸς ποὺ ἐπαναλαμβάνεται μὲ δεδομένο σενάριο καὶ λεκτικὲς πράξεις. Ἡ τελετὴ αὐτὴ συμβολίζει ἓνα βίωμα ἀποχωρισμοῦ, ἓναν «συμβολικὸ θάνατο», ποὺ ὀλοκληρῶνεται μὲ τὴ σταδιακὴ ἢ τὴν ξαφνικὴ ἀποστασιοποίησιν τοῦ ὑποψηφίου ἀπὸ τὸν κοινωνικὸ του περιγύρο, χωρικὰ καὶ χρονικὰ. Ἀναμφιβόλως, ἡ διαδικασία αὐτὴ εἶναι μιὰ συμβολικὴ ρήξις τοῦ μέλους μὲ τὸ παρελθὸν καὶ μὲ ὅλη τὴν προηγούμενη ζωὴ του. Ἡ σωμα-

τική αλλαγή έμπεριέχει άρκετά συμβολικά στοιχεία, άφου στο μέλος παρατηρείται μία νέα έξωτερική εικόνα, καθώς έμμέσως άφαιρείται ή προηγούμενη. Στοιχεία μεθορικότητας¹ συνθέτουν την τελετουργία ένταξης μέσα από διάφορες μορφές σωματικής και ψυχολογικής δοκιμασίας: άπομόνωση ή στενή παρακολούθηση, στέρηση ύπνου ή τροφής, λήψη ένδεδειγμένης τροφής ή ένδυσης. Η τελετουργία ένταξης προσδίδει στο κοινοτικό πλαίσιο έντονη την αίσθηση της άλληλεγγύης, της ισότητας, της κοινής ιδιότητας και αυτή του «συνανήκειν».

Στόχος της Μελέτης

Το παρόν άρθρο περιγράφει τις διαδικασίες ένταξης² νεοεισερχομένων σε δύο κοινοτικές κοινοβιακές μορφές συμβίωσης, σε μία θεραπευτική κοινότητα διαμονής χρηστών και μία μοναστική κοινοβιακή άδελφότητα. Έκτός από την περιγραφή ένταξης στις κοινότητες αυτές, ή είσαγωγή νέων μελών-τροφίμων σε ολοκληρωτικά ιδρύματα είναι έξίσου σημαντική. Η θεραπευτική κοινότητα χρηστών άποτελεί ένα έναιο πλαίσιο και μία δομή νοημάτων, συμβόλων και άξιων. Λειτουργεί με πρότυπο την όμαδική οικογενειακή συμβίωση και παρέμπει σε έδραίες συνθήκες και άρχές συμβίωσης. Οί θεσμοθετημένοι θεραπευτικοί μηχανισμοί και οί έκάστοτε πρακτικές διαμορφώνουν και τροποποιούν όρια, επίτιμα, άρχές, διαδικασίες ένταξης και συστήματα άξιων. Οί πρακτικές αυτές τονίζουν την έκμάθηση των θεσμών της κοινότητας στα νέα μέλη με κοινό σκοπό τη θεραπεία και την άπεξάρτηση. Το μοναστικό κοινόβιο παρέμπει σε μία συμβιωτική συλλογική μορφή όργάνωσης της μοναστικής ζωής όπου τα μέλη του τηρούν ένα κοινό πρόγραμμα ζωής και λατρείας, έχουν έλάχιστη ιδιοκτησία και διοικούνται από ήγούμενο τον όποιο εκλέγουν. Είναι

1. Μεθορικότητα ή μεταχυμακότητα (άναφέρεται και ως όριακότητα) είναι ένα σύνολο από μηνύματα, ένέργειες και τελετουργίες που περιγράφουν την έξοδο του άνθρώπου από μία κοινωνική θέση και την είσοδό του σε μία «μεθόριο», όπου μετεωρίζονται οί έννοιες της ταυτότητας, του χρόνου και του χώρου. Αυτό συνεπάγεται την είσοδο σε μία κατάσταση άντι-δομής (anti-structure), με την έννοια ότι όντας εκτός «κανονικού» χωροχρόνου, τά «κανονικά» καθήκοντα του άτόμου άναστέλλονται, οί δομές της «κανονικής» ζωής του διαλύονται και διαμορφώνονται νέες μορφές σχέσεων.

2. Οί άνθρωπολογικές λεγόμενες «διαβατήριες τελετουργίες» ύπνοοούν ή συνδέονται με ένα είδος μετάβασης και περιέχουν συμβολικό ύπόστρωμα. Οί διαβατήριες τελετουργίες (rites of passage, Arnold Van Geppert, 1909) διακρίνονται σε τρεις γενικές κατηγορίες και άφορούν τον χωρισμό/άποχωρισμό, τη μετάβαση και τις τελετουργίες ένταξης/ ένσωμάτωσης.

διοικητικά μία αυτόνομη μορφή κοινής συμβίωσης χωρίς συγγενικούς δεσμούς.

Τὰ μέλη τῶν κοινοτήτων αὐτῶν διατηροῦν ἕναν ἐνδοοικιακὸ τρόπο ζωῆς, ἀπέχουν ὁμως ἀπὸ τῆ βασικῆ δομῆ τῆς ἐργασίας-πληρωμῆς, ὅπως αὐτὴ παρατηρεῖται στὴν κοινωνία. Οἱ δύο μορφές κοινοβιακῆς συμβίωσης, ἂν καὶ ὁμοιάζουν, διαφέρουν ἀπὸ τὰ ὁλοκληρωτικὰ ἰδρύματα, ἀφοῦ κοινὸ στοιχεῖο γιὰ τὰ μέλη τους εἶναι ὅτι ἐργάζονται καὶ διαβιοῦν νυχθημερὸν στὸν ἴδιο κοινὸ χῶρο. Ἡ εἴσοδος μελῶν σὲ ὀλοπαγῆ ἰδρύματα, ψυχιατρικὰ νοσοκομεῖα καὶ καταστήματα κράτησης παρουσιάζει ἐνδιαφέρουσες ἰδρυματικὲς πρακτικὲς ἔνταξης, πὺ ἀσκοῦνται ἀπὸ τὸ προσωπικὸ μὲ στόχο τὴν ἠθικὴ καὶ συναισθηματικὴ μείωση τῶν τροφίμων. Ἡ ἔνταξη σὲ ἕνα αὐστηρὰ ὀριοθετημένο κοινοβιακὸ πλαίσιο προϋποθέτει τὴν τήρηση κανόνων καὶ τὴν ἀποδοχὴ καὶ υἰοθέτηση προσδοκώμενων συμπεριφορῶν.

Ἡ ἐνημέρωση-κατήχηση καὶ ἡ μύηση ἀπὸ παλαιότερα μέλη, οἱ προφορικὲς καὶ γραπτὲς δεσμεύσεις (τὰ ἄτυπα συμβόλαια), ἡ σχετικὴ σκληρότητα πρὸς τὰ νέα μέλη, ἡ «ἐπένδυση-θυσία» καὶ ἡ προσφορὰ ὡς ἔμπρακτῆ ἀπόδειξη θέλησης γιὰ ἔνταξη, ἡ ἔκθεση καὶ ἀποδοχὴ τοῦ πρότερου βίου τοῦ νέου μέλους, ἡ ἐπιβεβλημένη προθυμία γιὰ ἐργασία καὶ βοήθεια, ἡ ἐνδελεχὴς ἐξέταση τῆς προαίρεσης καὶ τοῦ κινήτρου, ἡ ἐποπτεία καὶ καθοδήγηση ἀπὸ ἔμπειρα μέλη, ἡ ἔμμεση ταπείνωση, ἡ παιδεία ὡς διαδικασία μάθησης καὶ δοκιμασίας καὶ ἡ συνολικὴ ἀποτίμηση τοῦ κινήτρου εἶναι ὀρισμένες πρακτικὲς πὺ χαρακτηρίζουν τὶς δύο διαφορετικὲς μορφὲς κοινοτικῆς δοκιμασίας.

Ἡ μελέτη σχολιάζει τὴν ἔνταξη ὑποψήφιων μελῶν στὴ θεραπευτικὴ κοινότητα τοῦ Daytop καθὼς καὶ στὶς πρῶτες μοναστικὲς κοινότητες, ὅπως περιγράφεται ἀπὸ δύο βιογράφους τοῦ ἀρχέγονου κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ. Ἡ ἔνταξη ἐμπεριέχει ἀρκετὰ συμβολικὰ στοιχεῖα, ἰδιαίτερα ὅταν τὸ ὑποψήφιο μέλος στὸ μοναστικὸ κοινόβιο περιβάλλεται τὸ μοναχικὸ σχῆμα (κουρά). Ἡ ἔνταξη σὲ μία κοινότητα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν «ἀρχικὴ νέκρωση» τοῦ μέλους, τὴν αὐτόβουλη ἐγκοπὴ τοῦ ἰδίου θελήματος, τὴν ἀποποίηση προσωπικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, τὸν ἀναφερόμενο ὡς «πολιτικὸ θάνατο», τὴν τήρηση ὀρίων καὶ υἰοθέτηση νέων ρόλων. Ἀπαραίτητος ὄρος στὶς κοινότητες αὐτὲς εἶναι ἡ ἐλεύθερη βούληση καὶ ἡ συγκατάβαση τοῦ μέλους στὸν νέο τρόπο ζωῆς. Τὰ μέλη ἐκουσίως ἐκχωροῦν προσωπικὲς ἐλευθερίες, ὡστόσο εἶναι ἄξιο ἔρευνας πόσο ἡ προσδοκώμενη ἀλλαγὴ ἀντισταθμίζει τὶς «ἀπώλειες» αὐτῆς³.

3. Τὰ ὀλοπαγῆ ἰδρύματα λαμβάνουν ὡς ἀντίτιμο τῶν παρεχόμενων ὑπηρεσιῶν τους τὰ προσωπικὰ δικαιώματα τῶν μελῶν γιὰ λειτουργικὸς λόγους, ἀφοῦ τὰ νέα μέλη μὲ τὴν εἴσοδό τους

Ίδρυματικοί Θεσμοί Ήνταξης

Οί κοινοτικές κοινοβιακές μορφές συμβίωσης σχετίζονται και παρουσιάζουν συγγενικά στοιχεία με «όλοπαγῆ ιδρύματα» (total institutions). Ὁλοπαγῆ (Goffman, 1994) εἶναι τὰ ιδρύματα πού ὀρίζονται ὡς τόποι κατοικίας και ἐργασίας στὰ ὁποῖα ἕνας μέγανός ἀριθμός ἐγκλειστων, ἀποκομμένος ἀπό τὴν εὐρύτερη κοινωνία και γιὰ μία σημαντική χρονική περίοδο, ζεῖ ἀπό κοινού ὑπὸ συνθήκης ἀσπτηρῆς διοίκησης. Ἡ διαχείριση τῶν ἀναγκῶν, διαμέσου τῆς γραφειοκρατικῆς ὀργάνωσης, εἶναι τὸ καιριο χαρακτηριστικό τους. Τὰ ὀλοπαγῆ ιδρύματα ἐπιχειροῦν μὲ διαφορετικά μέσα οὐσιαστικές ἀλλαγές στο ἄτομο και στοχεύουν σὲ μία ὀργανωμένη «ἀναμορφωτική ἐπιχείρηση». Κύρια χαρακτηριστικά τῶν ιδρυμάτων αὐτῶν εἶναι ὅτι ἐκτυλίσσονται ὅλες οἱ δραστηριότητες τῶν ἐγκλειστων-τροφίμων στὸν ἴδιο χῶρο, διεξάγονται ὀμαδικὰ ὑπὸ ἀπό τὴν ἴδια ἐξουσία, εἶναι ἀσπτηρὰ προγραμματισμένες ἀπό τὴ διοίκηση τοῦ ιδρυματος. Γενικά, ὅλα τὰ μέλη συμπεριφέρονται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐκπληρώνοντας ἕναν συγκεκριμένο στόχο.

Ὁ Goffman, τονίζοντας τὴ σημασία τῆς διευθέτησης τοῦ χῶρου και τῶν ἀντικειμένων πού διαμορφώνουν τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά, ἐπισημαίνει: τὰ προσωπικά ἀντικείμενα τοῦ ἐγκλειστοῦ, τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν προηγούμενη ζῶη και τὸν κανὸν διαφορετικό ἀπό τοὺς ἄλλους, κατακρατοῦνται ἀπό τὶς ἀρχές. Αὐτὸ ὀδηγεῖ στὴν ἀποξένωση, τὴν παντελῆ ἔλλειψη ἐλέγχου στὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα τὸν περιβάλλουν και τελικά στὴν ὀμοιομορφία, ἣ ὁποῖα θεωρεῖται βασικό χαρακτηριστικό τῶν ὀλοκληρωτικῶν ιδρυμάτων. Ἐνα δεύτερο χαρακτηριστικό τῶν ὀλοπαγῶν ιδρυμάτων εἶναι ἡ ἐπέκταση τοῦ «δημόσιου χῶρου». Στὰ ὀλοκληρωτικά ιδρύματα, ὅταν γίνεται ἀναφορά στὰ κελιά ἢ στοὺς θαλάμους, δὲν ἐννοοῦνται «ἰδιωτικοὶ χῶροι», ἀλλὰ τὰ χαρακτηριστικά ἐνὸς δημόσιου χῶρου. Ἡ προσπέλαση τοῦ ἰδιωτικοῦ χῶρου δὲν ἐξαρτᾶται ἀπό τὸν ἐγκλειστο (Goffman, 1994, σελ. 10).

Ὁ ὀλοπαγῆς χαρακτήρας τῶν κοινωνικῶν καταστημάτων στηρίζεται στὴ δυνατότητά τους νὰ περικλείουν, μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκλείουν, τὶς κοινωνικές ἐπαφές τῶν μελῶν τους μὲ τὸν ἔξω κόσμο και νὰ ἐλέγχουν τὴ συμπεριφορά

δὲν καταθέτουν ἀνταλλάγματα. Σὲ οἰκοτροφεία λεπρῶν στὸν Μεσαῖωνα ἡ καταβολὴ χρηματικῆς εἰσφορᾶς ἦταν ὑποχρεωτική και ὁ ὑποψήφιος ἔπρεπε ἢ νὰ θυσιάσει κάποια προσωπικά του ὑπάρχοντα ἢ νὰ ζητήσει τὴ συνδρομὴ φίλων, ἐνοριτῶν και συγγενῶν (Risse, 1999, 270).

τους στὸν χῶρο τοῦ ἰδρύματος. Ὁ Goffman περιγράφει τὴ μετάβαση τοῦ μέλους ἀπὸ τὴν «παρουῖσα κουλτούρα», τὸν οἰκείο κόσμο τὸν ὁποῖο φέρει ἀπὸ τὸν «ἔξω» κόσμο, στὴν ἀποπαίδευση καὶ ἀπομάθηση τοῦ «μέσα», σ' αὐτὸ τὸ ὁποῖο βιώνει κατὰ τὸν χρόνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ (Goffman E., 1996). Ὁ χρόνος, εἴτε ὡς κριτήριο παραμονῆς στὸ πλαίσιο εἴτε ὡς μέτρο δοκιμασίας τοῦ νέου μέλους, εἶναι καθοριστικὸς σὲ κάθε μορφή κοινοτικῆς συμβίωσης.

Οἱ εὐτελιστικὲς διαδικασίες, οἱ ἀναδιοργανωτικὲς ἐπιδράσεις, οἱ γραμμὲς δράσης πὸν υἰοθετοῦν σὲ ἀνταπάντηση οἱ τρόφιμοι τῶν ἰδρυμάτων ἀναπτύσσονται καὶ ἐνισχύουν τὴν περιβάλλουσα ἰδρυματικὴ κουλτούρα. Ἡ σύγκρουση προσωπικῶν καὶ ἰδρυματικῶν ἀξιῶν εἶναι περισσότερο ἐμφανὴς κατὰ τὴν εἰσαγωγικὴ περίοδο. Ἡ εἴσοδος εἶναι ὁ χωροχρονικὸς ἐπαναπροσδιορισμὸς τῆς οἰκείας κουλτούρας τοῦ «ἔξω» μὲ τὸ «μέσα». Γιὰ τὸν Goffman, ὁ νεοεισερχόμενος ὑποβάλλεται σὲ πλῆθος τυπικῶν καὶ ἄτυπων εἰσαγωγικῶν διατυπώσεων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μετατρέπεται σὲ ἓνα κωδικοποιημένο ἀντικείμενο, τὸ ὁποῖο καθίσταται ἱκανὸ νὰ τροφοδοτήσῃ τὸν διοικητικὸ μηχανισμὸ τοῦ καταστήματος (Goffman, 1994, σελ. 35).

Τὸ μέλος, μὲ τὴν εἰσαγωγή του στὸ ἴδρυμα, μετέρχεται ἀπὸ μία ἀνεκτὴ ἀντίληψη τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἓνα πλέγμα ἀμυντικῶν ἐλιγμῶν σὲ ἓνα πεδίο συγκρούσεων, ἠθικῶν μειώσεων καὶ ἀποτυχιῶν. Ἡ μεταβολὴ αὐτῆ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κινητοποίησή του γιὰ τὴν ἐλαχιστοποίηση τῶν ἐπιδράσεων τῆς ἀποπροσωπικοποίησής του, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴ λεγόμενη «νέκρωση τοῦ ἑαυτοῦ». Σύμφωνα μὲ τὸν Goffman, μία ἀπὸ τὶς παρακάτω ἄμυνες εἶναι δυνατὸν νὰ υἰοθετηθεῖ σταδιακὰ ἀπὸ τὸν τρόφιμο ὡς μηχανισμὸς πρωτογενοῦς προσαρμογῆς σὲ ἓνα πλαίσιο: ἀπόσυρση, ἀδιαλλαξία, ἀποίχιση ἢ ἰδρυματοποίηση καὶ μετατροπὴ. Οἱ προσπάθειες αὐτὲς ἐρμηνεύονται ὡς ἀπόπειρες ἀνάκτησης τῆς αἴσθησης ἐλέγχου στὸ περιβάλλον. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ ἀλλαγὴ πὸν ἐπιφέρει τὸ ἴδρυμα, ἐκτὸς ἀπὸ κάποια θρησκευτικὰ ἰδρύματα, δὲν εἶναι μόνιμη, διότι οἱ δευτερογενεῖς ἑναρμονίσεις, τὰ λεγόμενα ἀντι-ἠθη, καὶ ἡ τάση τῶν τροφίμων νὰ ἀντιπαρέρχονται καὶ νὰ ἐπιβιώνουν μὲ κάθε τρόπο μειώνουν τὴν ἐπαναλειτουργία τῶν αὐτορρυθμιστικῶν μηχανισμῶν τοῦ τροφίμου.

Στὴν ἠθικὴ σταδιοδρομία τῶν ἀσθενῶν, ὅπως τὴ διακρίνει ὁ συγγραφέας, ἐντοπίζονται δυὸ καίριες φάσεις: ἡ προνοσοκομειακὴ καὶ ἡ ἐνδοноσοκομειακή. Στόχος γιὰ τὸ ἴδρυμα εἶναι ἡ ἔνταση μεταξὺ τοῦ οἰκείου καὶ τοῦ ἰδρυματικοῦ κόσμου τοῦ μέλους πὸν ὀδηγεῖ στὴν πλήρη χειραγώγηση καὶ τὸν διαρκῆ ἔλεγχό του. Στὸν «κόσμο τοῦ τροφίμου» (Goffman, 1994, σελ. 32-83), ὁ ἐρευνητὴς περιγράφει ὅτι μὲ τὴν εἴσοδό του τὸ νέο μέλος βιώνει καταλυτικὰ τὶς ὑφι-

στάμενες μειώσεις, τούς συνεχεῖς ὑποβιβασμούς, τὶς ταπεινώσεις, τὶς συχνές βεβηλώσεις τοῦ ἑαυτοῦ του ἀλλὰ καὶ τὶς δευτερογενεῖς ἑναρμονίσεις. Οἱ ριζικὲς μεταβολές στὴν «ἠθικὴ σταδιοδρομία» τοῦ μέλους σχετίζονται μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τούς σημαίνοντες ἄλλους.

Ἀναλυτικὰ, ὁ συγγραφέας περιγράφει ἐνδελεχῶς ἀρκετὲς μειωτικὲς καὶ εὐτελιστικὲς ἰδρυματικὲς διαδικασίες καὶ θεσμοθετημένες συμπεριφορὲς ἀπὸ τὸ προσωπικὸ, στερεότυπες στὰ ὀλοπαγῆ ἰδρύματα⁴, κατὰ τὴν ἐνδονοσοκομειακὴ φάση. Ἡ περιστολὴ τοῦ ἑαυτοῦ διαμέσου ἑνὸς νοητοῦ καὶ χωροταξικοῦ φράγματος, μεταξὺ τοῦ τροφίμου καὶ τοῦ ἔξω κόσμου, εἶναι μία πρώτη ἔντονη ἐμπειρία τῆς προσωπικῆς του ὑποβάθμισης. Ἡ ἐπίσχεση τῆς προσωπικῆς χρονορύθμισης καὶ ἡ ἀποστέρηση προηγούμενων ρόλων συνοδεύονται μὲ τὸ πρόνομο τῆς στέρησης ἢ τοῦ ἐλέγχου ἐπαφῆς μὲ τὸν ἔξω κόσμο. Ἡ ἀρχικὴ ἀπόσυρση τοῦ μέλους ἀπὸ τὸν οἰκεῖο κόσμο του, σὲ περίπτωση αὐτόβουλῆς ἔνταξης, τὸ ὀδηγεῖ σὲ σταδιακὴ φθορὰ καὶ ἐκούσια παραίτηση ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Οἱ εἰσαγωγικὲς διατυπώσεις ἀποτυπώνουν τὴ βέλτιστη ἰδρυματικὴ τακτοποίηση-ταξιθέτηση, πού ἔχει ὡς γνώμονα τὸν ἀναγκαῖο ἀσυλιακὸ προγραμματισμὸ. Ἡ δοκιμασία τῆς ὑπακοῆς, μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ μέλους, στοχεύει στὴν ἄμεση ταπείνωσή του καὶ τὴν αὐστηρὴ ὀριοθέτηση ρόλων καὶ εὐθυνῶν. Ἡ στέρηση καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ προσωπικὰ εἶδη καὶ ἡ ἀπώλεια τοῦ ὀνόματος εἶναι μορφές περιστολῆς πού ἐντείνουν τὴν ἰδρυματικὴ ὁμοιομορφία. Ἡ ἀπουσία κατοχῆς ἀντικειμένων καὶ ἡ ἀλλαγὴ χώρου διαμονῆς, θεσμοὶ συχνοὶ σὲ θρησκευτικὰ τάγματα, εἶναι ἰδρυματικοὶ μηχανισμοὶ συναισθηματικῆς ἀποδέσμευσης, οἱ ὁποῖοι ἐξαλείφουν τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν ἔξω κόσμο καὶ παράλληλα ἐλαχιστοποιοῦν τὸν αὐτοπροσδιορισμὸ τοῦ μέλους.

Τὸ ὀνομαδοτικὸ σύστημα, δηλαδὴ ἡ χρῆση ὑποκοριστικῶν ὀνομάτων μεταξὺ τῶν μελῶν ἢ νέων ἀπὸ τὸ ἰδρυματικὸ πλαίσιο, ὅπως στὰ θρησκευτικὰ τάγματα, ἐρμηνεύονται ὡς στοιχεῖα προσωπικῆς ἀπομείωσης. Ἡ χρῆση νέων

4. Ὑφίσταται μία σχετικὴ συνέχεια στοὺς ἰδρυματικοὺς θεσμοὺς εἰσαγωγῆς νεοεισερχομένων. Γιὰ παράδειγμα στὰ Βυζαντινὰ νοσοκομεία, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὡς θρησκευτικὰ ἰδρύματα, τηρεῖται τὸ παραδοσιακὸ τελετουργικὸ εἰσαγωγῆς πού περιλαμβάνει προσευχή, Θεία Κοινωνία, ἐξομολόγηση καὶ ἴσως πλύσιμο ποδιῶν, πρακτικὴ διαδεδομένη στὸν Δυτικὸ κόσμο (Risse, 1999, σελ. 190). Σταδιακὰ, αὐτὸ ἀλλάζει, ὄχι ἀπαραίτητα ὡς πρὸς τὴν πρακτικὴ του μορφῆ, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψη τοῦ ἀσθενοῦς. Οἱ νοσηλευτὲς Ὀσπιτάλερ καὶ ὁ Ραίμοϋνδος σὲ νοσοκομεῖο τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν πρώτη Σταυροφορία, δίδουν ἔμφαση στὴν ὑποταγὴ τοῦ προσωπικοῦ στὶς ἐπιθυμίες τῶν ἀσθενῶν, ἀπηχώντας τοιοῦτοτρόπως τοὺς κανόνες τοῦ ἱπποτισμοῦ (Risse, 1999, 205).

σκευῶν ταυτότητας για τὴν ἀπογύμνωση καὶ παραμόρφωση τοῦ μέλους, οἱ διαδικασίες μιαντικῆς ἔκθεσης, ἢ προσωπικὴ δυσμορφία, οἱ ταπεινωτικὲς λεκτικὲς ἀποκρίσεις, ἢ παραβίαση τῆς ιδιωτικότητας καὶ τῆς ἀποκλειστικότητας, τὰ διακριτὰ σύμβολα, οἱ σεξουαλικὲς βιαιοπραγίες, οἱ δημόσιες ὁμολογίες, ὁ βροχισμὸς καὶ τὰ σεβαστικά πρότυπα ἀποτελοῦν εὐτελιστικὲς πρακτικὲς. Ἡ ἀμφίεση, ἢ στάση, ὁ τρόπος καὶ τὰ στοιχεῖα διαγωγῆς διαρκῶς ἐλέγχονται ἀπὸ τὸ προσωπικὸ σὲ ἓνα καθεστῶς συλλογικῆς πειθαρχίας. Τὰ μέλη βιώνουν τὴν ἀγωνία τῆς παράβασης καὶ τῶν ἐπικείμενων κυρώσεων. Ἡ προσωπικὴ ἀποδιοργάνωση, ἀποτέλεσμα ἀπουσίας αὐτοελέγχου καὶ αὐτονομίας, κορυφώνει τὸ αἶσθημα ἑνὸς ἠλικιακοῦ ὑποβιβασμοῦ (πρβλ. Sykes, 1958) καὶ μιᾶς διαρκοῦς παραίτησης ἀπὸ προσωπικὲς ἐπιθυμίες, πεποιθήσεις καὶ ἀνάγκες.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολιτισμικὴ σύγκρουση καὶ τὸν προσωπικὸ εὐτελισμὸ, ὡς ἐρμηνεία σχέσης ἰδρύματος καὶ νέου μέλους στὴν τελετουργικὴ διαδικασία εἰσαγωγῆς, ὁ Φουκῶ (Φουκῶ Μ., 1989, σελ. 392) θεωρεῖ ὅτι στό «ντρεσάρισμα», διαδικασία ἐπίμονης, αὐστηρῆς καὶ συστηματικῆς ἐκπαίδευσης, συγκεντρώνονται ὅλες οἱ καταναγκαστικὲς τεχνολογίες τῆς συμπεριφορᾶς ποὺ ἄρχεται μὲ τὴν εἰσαγωγή τοῦ ὑποψηφίου στὸ ἐκάστοτε πλαίσιο. Γιὰ τὸν Φουκῶ, τὸ δίκτυο μίας μόνιμης παρακολούθησης ἀποσκοπεῖ στὴν ἀδιάκοπη ἀντληση γνώσης καὶ μέσο διηνεκοῦς ἀξιολόγησης, ὥστε νὰ ἐπιτευχθεῖ μία ὀρθοπεδικὴ τῆς ψυχῆς καὶ μία βιώσιμη ὑποταγή. Ἡ ἐξουσία, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ θεραπεία καὶ τὴν ἐργασία, ἀποτελοῦν τὸ τρίπτυχο τῆς ἰδρυματικῆς πειθαρχίας γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ὑποταγὴ τῶν νέων σωμάτων καὶ τὴν χαλιναγώγηση τῆς ἀνθρώπινης πολλαπλότητας καὶ ἰδιαιτερότητας (Φουκῶ Μ., 1989, σελ. 305 καὶ 325).

Εἷσοδος σὲ Θεραπευτικὴ Κοινότητα

Οἱ Θ.Κ. ὁμοιάζουν μὲ τὰ ὀλοπαγῆ ἰδρύματα, καθὼς τὰ μέλη δὲν ἔχουν δικαίωμα ιδιωτικότητας. Οἱ κοινοτικὲς δραστηριότητες εἶναι ὑποχρεωτικὲς, καθὼς ὅλοι κάνουν μαζὶ κάτι τι τὴν ἴδια ὥρα καὶ μόνον αὐτή⁵. Οἱ διαφορὲς

5. Μία συναφὴς ἐρμηνεία, στὸ πλαίσιο τῶν μοναστικῶν κοινοβίων, προέρχεται ἀπὸ τοὺς μετριοπαθεῖς κανόνες τοῦ Ἁγίου Βενέδικτου (Regulata Benedicti), οἱ ὅποιοι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἠθικὴ μεταστροφή τοῦ ὑποψηφίου, τὴν ἀποκήρυξη τῶν ἐγκόσμιων ἀγαθῶν, τὴν παντελεῖ ἔλλειψη ιδιωτικῆς ζωῆς, τὴν ὁμοιογένεια στὴν ἐνδυμασία καὶ τὴν ἐμφαση στὶς κοινοτικὲς δραστηριότητες ἀποσκοποῦν στὴν ἐξάλειψη διακρίσεων, δημιουργώντας μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο μιὰ ἀσφαλῆ, προβλεπόμενη καὶ ἰσορροπημένη ζωὴ (Risse, 1999).

(Ζαφειρίδης και Sugarman, 1990) με τὰ ιδρύματα εἶναι ὅτι τὸ προσωπικὸ καὶ τὰ μέλη δὲν εἶναι δύο ξεχωριστοὶ κόσμοι, ἂν καὶ τὸ προσωπικὸ στὶς Θ.Κ. ἔχει ἐμφανῆ ἐξουσία καὶ ἀπολαμβάνει προνόμια ὅμως με ἀρκετὲς ὑποχρεώσεις. Στὶς Θ.Κ δὲν ὑπάρχουν στολὲς οὔτε ἐμβλήματα καὶ τὸ προσωπικὸ ἔχει ἐξελιχθεῖ μέσα ἀπὸ ὅλες τὶς ἱεραρχικὲς βαθμίδες τῆς κοινότητας. Τὰ μέλη ἐλπίζουν νὰ ἐξελιχθοῦν σὲ προσωπικὸ, ἐφόσον ἀποδεχθοῦν καὶ υἱοθετήσουν τὸν τρόπο ζωῆς τῆς κοινότητας. Οἱ Ζαφειρίδης καὶ Sugarman ἐπιχειρηματολογοῦν ὅτι οἱ Θ.Κ. διαφέρουν ἀπὸ τὰ ιδρύματα με ὁμοιότητες με ἀρκετὰ θρησκευτικὰτάγματα πὸν ἐπιτρέπουν ἐσωτερικὴ κινήτικότητα. Ὁ κοινοτικὸς βίος τῶν Θ.Κ διαφέρει ἀπὸ τὴν ὑπολογισμένη καὶ μόνιμη ἰδρυματικὴ οἰκονομία, ἀφοῦ ἐμμέσως τηρεῖ τὸ μέτρο τῆς οἰκονομίας πὸν ἀναδεικνύει τὴν ἑτερότητα καὶ τὶς ἐκάστοτε ἀνάγκες τῶν μελῶν τῆς.

Ἡ κάθε Θ.Κ. ἐφαρμόζει διαφορετικοὺς μηχανισμοὺς ἔνταξης καὶ ἀξιολόγησης γιὰ τὰ ὑποψήφια μέλη-χρήστες. Ἡ εἰσαγωγικὴ συνέντευξη (intake) δίδει ξεκάθαρη εἰκόνα τῶν προβλημάτων τοῦ χρήστη διαμέσου τῆς συμπλήρωσης ἐρωτηματολογίου, ὅπου προσδιορίζεται ἡ σοβαρότητα τῆς ἐξάρτησης καὶ τὸ κίνητρο γιὰ παραμονή. Ἡ ἀρχικὴ συνέντευξη, ἢ ἡ κατήχηση, ἐγκαθιδρύουν ἕνα πρῶτο συμβόλαιο τῆς Θ.Κ με τὸ ὑποψήφιο μέλος. Με κριτήριο τὴν ἐντύπωση πὸν θὰ διαμορφώσει ἢ ἐπιτροπὴ καὶ τὴν προτίμηση τοῦ ἐξαρτημένου καταστρώνεται ἕνα θεραπευτικὸ πλάνο, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει δεδομένα πὸν σχετίζονται με τὸν χρήστη, τοὺς στόχους τῆς θεραπείας, τὰ μέσα με τὰ ὁποῖα οἱ στόχοι μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθοῦν. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑποψηφίου δὲν θεωρεῖται δεδομένη, καθὼς καλεῖται νὰ ἐκθέσει εἰλικρινῶς τοὺς λόγους ἔνταξης καὶ νὰ πείσει γιὰ τὴν εἰλικρινῆ ἐπιθυμία του ὥστε νὰ ἀλλάξει τὸν τρόπο ζωῆς του (Yablonsky, 1994).

Ἀρχὴ τῆς κοινότητας (Sugarman καὶ Ζαφειρίδης, 1990) εἶναι ὅτι ὁ ὑποψήφιος ἔχει ἀνάγκη τῆς Θ.Κ καὶ ὄχι τὸ ἀντίθετο. Παρατηρεῖται ἐσκεμμένη προσπάθεια, ὥστε ἡ εἰσαγωγή νέων μελῶν νὰ εἶναι μία ἀπαιτητικὴ τελετουργία. Ἡ δοκιμασία αὐτὴ ἐνισχύει, στὸ μέτρο τῆς κοινότητας, τὸ κίνητρο τοῦ ὑποψηφίου. Σημαντικὸς παράγοντας κατὰ τὴ διαδικασία αὐτὴ εἶναι ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἀξιολόγησης δὲν ἐπιδεικνύει ἰδιαίτερη αἰσιοδοξία καὶ θετικὸ πνεῦμα γιὰ τὴν θεραπευτικὴ πορεία τοῦ ὑποψηφίου (Yablonsky, 1994). Ὁ λόγος γιὰ τὴ στάση αὐτὴ εἶναι ὅτι ὁ ὑποψήφιος δὲν πείθεται εὐκόλα σὲ μία ἐπιτηδευμένη ὑπερεκτίμηση ἄλλων στὸ πρόσωπό του. Ὁ Yablonsky (1994 σελ. 57) διατυπώνει, σύμφωνα με ἕναν πρῶτον χρήστη-θεραπευτὴ, τὰ ἑξῆς: «ὅταν ὁ χρήστης ἔρχεται στὴν κοινότητα, αἰσθάνεται περισσότερο ἀσφαλῆς σὲ μία στέρεα καὶ σταθερὴ κατάσταση.

Μία έντονη ύποδοχή και μία απρόβλεπτη τρυφερότητα είναι κάτι που δεν μπορεί να διαχειριστεί. Η χαμηλή αυτο-εκτίμηση και οι έντονες ενοχές για ό,τι έχει διαπράξει στο παρελθόν πιθανώς να τον ώθήσουν να επιστρέψει στα ίδια».

Η συνέντευξη είναι προϊόν άναζήτησης, ενώ η αρχική ένταξη στον συμβουλευτικό σταθμό αποτελεί έμμεση προετοιμασία, καθώς αυτός όμοιάζει με τη Θ.Κ. Η έπαρκής αξιολόγηση του κινήτρου, σε κάθε περίπτωση, είναι το ζητούμενο της συνέντευξης. Η δοκιμασία της «κόκκινης καρτέλας» πριν από τη συνέντευξη, στην κεντρική είσοδο του σπιτιού της Θ.Κ., περιορίζει την επικοινωνία του υποψηφίου με τα υπόλοιπα μέλη και την κινητικότητά του. Το μέλος αιτείται άδειας για οτιδήποτε επιθυμεί κατά τη δοκιμασία. Άρκετοι υποψήφιοι αποχωρούν. Η Θ.Κ. δεν υποχρεώνει το μέλος να παραμείνει παρά τη θέλησή του, κάτι δεδομένο στα «κλειστά ολοκληρωτικά ιδρύματα». Τα μέλη της Θ.Κ. δεσμεύονται να τηρούν τις αρχές της εντιμότητας, του ενδιαφέροντος και της υπευθυνότητας και να αποφεύγουν οποιαδήποτε πρόκληση από τον έκαστο υποψήφιο.

Κατά τη συνέντευξη, τα μέλη της επιτροπής (όλοι πρώην χρήστες), έχουν συλλέξει πληροφορίες που αφορούν τον υποψήφιο και τον «ταπεινώνουν», όταν παρουσιάσει ίχνη καυχησιολογίας ή περηφάνειας. Ζητείται από τον υποψήφιο να «επενδύσει-θυσία»⁶, ως έμπρακτη απόδειξη της ειλικρίνειας και της θέλησής του, για να ένταχθεί στην κοινότητα (π.χ. κούρεμα)⁷. Η έμπειρία αυτή προετοιμάζει τον υποψήφιο να διαχειριστεί μία πιθανή «προκλητική επίθεση» στην προηγούμενη εικόνα του έαυτού του. Η τελική άποδοχή συνοδεύεται με την φιλική ατμόσφαιρα και τη συντροφικότητα των μελών της Θ.Κ., η οποία αντικαθιστά την αυστηρότητα και τον απρόσιτο χαρακτήρα της συνέντευξης.

Η παράδοση προσωπικών αντικειμένων, ή έννημέρωση για τα προνόμια και τον έλεγχο επικοινωνίας με τον «έξω» κόσμο, ή γνωριμία με την «καινούργια

6. Οι νεόφερτοι ασθενείς στα Άσκληπεία της αρχαιότητας, με την είσοδό τους στον ιερό χώρο, συμμετέχουν σε μία σειρά από προκαταρκτικές προετοιμασίες, οι οποίες εξασφαλίζουν τη σωματική τους καθαρότητα και αγνότητα. Οι ιεροτελεστίες εξαγνισμού, ο ειδικός ίματισμός, οι τελετουργικές νίψεις και οι προκαταρκτικές θυσίες ή προσφορές αποτελούν συμβολικά τελετουργικά στοιχεία της θεραπείας στους ναούς (Risse, 1999).

7. Το κούρεμα, ή «σημειωτική των μαλλιών», είναι η αφαίρεση στοιχείων του σώματος που «μεγαλώνουν» καθώς τα μαλλιά είναι ένα ιδιωτικό στοιχείο, σύμβολο δύναμης και σεξουαλικότητας που περικόπτεται με στόχο την έμμεση ταπείνωση του μέλους. Η ίδια διαδικασία, σε μικρότερη έκταση, παρατηρείται και κατά την μοναχική κουρά.

οικογένεια», ή ξενάγηση στον χώρο της κοινότητας, ή σωματική άποτοξίνωση, ό σωματικός έλεγχος, ή κατάκλιση σε καναπέ στο σαλόνι του «σπιτιού», ή τοποθέτηση σε θέση χειρωνακτικής έργασίας (κουζίνα ή καθαριότητα), ή άποφυγή έπικοινωνίας με νέα μέλη, ή άποφυγή μετοχής σε κοινοτικές ύποομάδες, ή προσήλωση και τό πραγματικό «νοιάξιμο» διαμέσου της «σκληρής αγάπης» από τά παλαιότερα μέλη, ή εκμάθηση τών όρων της κοινοτικής θεραπευτικής ζωής (άντιπαραθέσεις, έπισημάνσεις και ύποδείξεις) και ή έργασιακή κινητικότητα είναι τά πρώτα βήματα και οι άρχικες διαπιστώσεις του νέου μέλους.

Οί ταπεινωτικές αλήθειες από πρώην χρήστες, οί όποιοι είναι θετικά πρότυπα συμπεριφοράς, διαφοροποιούν τη Θ.Κ. από όποιοδήποτε άλλο όλοκληρωτικό ίδρυμα. Η τιμωρία τών ιδρυμάτων δίδει χώρο στά «προνόμια» και τις έπιβραβεύσεις στη Θ.Κ. ως άποτέλεσμα «επένδυσης» και προσπάθειας. Η ένταξη είναι μία άπαιτητική διαδικασία, κατά την όποία τό δόκιμο μέλος άπεκδύεται τόν παλαιό του έαυτό και θέτει ως σκοπό την άλλαγή και την πίστη σε έναν νέο καθαρό⁸ και έντιμο οίκογενειακό κώδικα έπικοινωνίας και σχέσεων. Η αξιολόγηση νέων μελών προσαρμόζεται στις συναισθηματικές και φυσικές ανάγκες του ύποψηφίου. Έάν ό νεοεισερχόμενος παρουσιάζει ίγνη βεβαρημένης χρήσης ή είναι ιδιαίτερα ευάλωτος, έχει πιθανότητες να ένταχθεί πιό γρήγορα. Η διαδικασία της «κατήχησης» έμπεριέχει μία άπαιτητική προσέγγιση ένίσχυσης του κινήτρου και δέσμευσής του να ένταχθεί στο πλαίσιο (Yablonsky, 1994). Η άποφυγή και ή πρόληψη έκλογικευμένων δικαιολογιών για τυχόν άποτυχία του ύποψηφίου είναι σημαντικά στοιχεία της κατήχησης.

Μοναστικό Κοινόβιο: Διαδικασία Ένταξης

Οί Έκκλησιαστικοί Κανόνες ύπογραμμίζουν την ανάγκη για τό «θεραπευμένο θέλημα» του ύποψηφίου και την ώριμότητα της έπιλογής του σχετικά με τις άντιξοότητες του μοναχικού βίου. Ο ύποψήφιος δοκιμάζει τρία έτη και έφόσον εισέλθει ύποβάλλεται σε συνεχή δοκιμασία. Οφείλει να άποδείξει, στον έαυτό του και στο κοινόβιο, ότι είναι άξιος να άνταποκριθεί στην έκούσια έπιλογή του. Ο δόκιμος γίνεται άποδεκτός προς άσκηση από τό ήγουμενοσυμ-

8. Η καθαρότητα συνίσταται και από τις καθαρές σκέψεις του ύποψηφίου μέλους, οί όποιες απέχουν από την προηγούμενη ζωή του. Η ένταξη για μία νέα άρχη με στόχο την ένσωμάτωση προϋποθέτει τόν έσωτερικό και έξωτερικό έξαγνισμό από ότιδήποτε μαρό και έπαίσχυντο.

βούλιο με πρόταση πρεσβυτέρου μοναχοῦ στὸν ὁποῖο θὰ ὑποταχθεῖ ὡς πνευματικὸ ἀνάδοχο. Οἱ δόκιμοι βρίσκονται ὑπὸ τὴν ὑπακοή ἑνὸς ἡγουμένου/πνευματικοῦ, χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ ὁποῖου ἀπαγορεύεται νὰ γίνονται δεκτοὶ σὲ ἄλλο κοινόβιο (Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, 1979). Ἡ δοκιμὴ ἐκτείνεται καὶ στὰ δύο μέρη, τόσο αὐτοῦ ποῦ δοκιμάζεται ὅσο καὶ τῆς ἀδελφότητος τοῦ κοινοβίου (Ἰωσήφ Βατοπαιδινού, 2005). Μετὰ ἀπὸ τὸ πέρασ τῆς τριετίας, ὁ Ἠγούμενος ὀφείλει νὰ ἀποστέλλει στὸν κόσμον τὸν ὑπὸ δοκιμασίᾳ μοναχὸ γιὰ ἕναν χρόνον, ὥστε νὰ διασφαλίσῃ τὴν αὐτόβουλη ἐπιλογή του. Μετὰ ἀπὸ τὶς δοκιμασίες αὐτές, ὁ δόκιμος, ἐὰν συνεχίζει νὰ ἔχει σταθερὴ ἀπόφαση, ὀφείλει νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ποῦ ἔχει ὀριστῆ ὁ τόπος ἄσκησής του, χωρὶς νὰ ἀπουσιάζει παρὰ μόνο γιὰ σημαντικὸς λόγους. Ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι ἡ *stabilitas loci*, ἡ σταθερὴ παραμονὴ καὶ πρόσδεση στὸ κοινόβιο.

Ὁ δόκιμος τηρεῖ συγκεκριμένο πρόγραμμα προσευχῆς, διακονίας καὶ συνυφασμένης κατήχησης, φέρει «σκουφάκι» κατόπιν εὐχῆς καὶ κάθεται μὲ τοὺς ὑπόλοιπους δόκιμους στὴν τράπεζα. Ὁ χρόνος δοκιμασίας, παρότι δὲ φαίνεται ἀπολύτως καθορισμένος, ἐναπόκειται στὴν κρίση τοῦ ἡγουμένου/πνευματικοῦ καὶ εἶναι ἀρκετὸς νὰ βιώσῃ ἐπαρκῶς τὴν οὐσία τοῦ μοναχισμοῦ (Λώλης, 2010). Μὲ ἀπόφαση τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς κουρᾶς του⁹. Ὁ Μ. Βασίλειος προβλέπει εἰδικὴ τελετὴ γιὰ τὴν ἔνταξή του (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*), καθὼς κρίνει ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση τὴν «τοῦ λόγου συμπλήρωσιν»¹⁰ ἔτσι ὥστε ἡ ὁμολογία νὰ δίδεται μὲ βεβαιότητα, «ἀπὸ γνώμης οἰκείας καὶ κρίσεως» (Λώλης, 2010). Ὁ Μ. Βασίλειος εἰσάγει τὴ μοναχικὴ ὁμολογία δεσμεύοντας μὲ αὐτὴ καθοριστικὰ τὸν βίον τοῦ μοναχοῦ (Ντύρου, 2008). Οἱ ἐρωταποκρίσεις ἱερέα καὶ ὑποψήφιου ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἐκούσια προσέλευση τοῦ τελευταίου, καθὼς ὁ ὑποψήφιος ἐρωτᾶται τρεῖς φορὲς γιὰ τὴ διαύγεια τῶν κινήτρων του. Μὲ τὸ πέρασ τῆς στιχομυθίας αὐτῆς ἀκολουθεῖ ἡ ἐκφώνηση νέου ὀνόματος. Τὸ παλαιὸ παρέρχεται, ἀφοῦ ἐνδύεται «νέος»

9. Ὁ χρόνος καὶ ὁ χρόνος τῆς τελετουργίας εἶναι σημαντικὸς, καθὼς ἡ ἱεροτελεστία, ἐπιτελεῖται σὲ ἕναν συγκεκριμένο χωροχρόνον, ὁ ὁποῖος μετατρέπεται σὲ «εἰδικό» μέσα ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ πράξη.

10. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ διαδικασία προφορικῆς δέσμευσης νεοεισερχομένου μὲ ὄρκον πηγάζει ἀπὸ τὰ μοναστικὰ ἱδρύματα, καθὼς αὐτὸς παρατηρεῖται σὲ ἀρκετὰ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα καὶ οἰκοτροφεία λεπρῶν ἕως καὶ τὶς ἀρχές τοῦ 15^{ου} αἰῶνα. Ἡ ἀποφυγὴ συγκεκριμένων ἀπαγορευμένων συμπεριφορῶν (χορὸς, τζόγος, βλασφημία, καὶ σεξουαλικὴ συνεύρεση) συμπληρώνεται μὲ τὴν τήρηση θρησκευτικῶν καθηκόντων ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ (Risse, 1999, 271).

άνθρωπος. Ὁ ἱερέας κείρει τὴν κόμη τοῦ ὑποψηφίου καὶ τὰ μοναχικὰ ἐνδύματα εἰκονίζουσι τὴν νέκρωση τοῦ Χριστοῦ. Ὁ μοναχὸς τηρεῖ τὶς ὑποσχέσεις τῆς ὑπακοῆς, τῆς ἀκτημοσύνης καὶ τῆς παρθενίας. Ἡ μοναχικὴ καθιέρωση εἶναι ἰσόβια, ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητη (Λώλης, 2010).

Ἡ περιγραφή δύο βιογράφων τοῦ ἀρχέγονου μοναχισμοῦ εἶναι πολύτιμη. Ἀρχικὰ γιὰ τὴν εἰσαγωγή ἑνὸς μέλους σὲ συνοικισμό ἀναχωρητῶν δὲν ὑπάρχει ἰδιαίτερη διαδικασία¹¹. Ἀρκεῖ ἡ δική του ἀπόφαση νὰ ἀφιερωθεῖ στὴ μοναστικὴ ζωὴ. Μεγάλῃ πνευματικῇ σπουδαιότητῃ καὶ ἐξουσίᾳ ἔχει τὸ «Συνέδριον» ποὺ σὲ σοβαρὰς περιπτώσεις μπορεῖ νὰ ἀποβάλλει τὸν μοναχὸ (Ἀμμοῦν, 1999). Ὁ Κασσιανὸς ὁ Ρωμαῖος (Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου, 1979) ἀναφέρει ὅτι στίς προϋποθέσεις εἰσαγωγῆς στὸ κοινόβιον ἐπιβάλλεται νὰ παραμείνει ὁ ὑποψήφιος γιὰ δέκα ἡμέρες ἢ περισσότερο, ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη «λοιδοροῦμενος», γιὰ νὰ δοκιμασθοῦν: ἡ ἐπιμονή, ἡ ἐπιθυμία, ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ὑπομονή του. Τὸ περιεχόμενο τῶν χλευασμῶν ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη περιλαμβάνει τὴν πρόκληση ὅτι ἡ εἴσοδος στὸ κοινόβιον γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη καὶ ὄχι ἀπὸ εὐσέβεια (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος*, PG31). Ὁ δόκιμος ἐλέγχεται ἂν διαθέτει χρήματα ἢ τὴν παραμικρὴν περιουσίαν, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ τὸν ἐμπόδιζαν νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν πτωχεῖαν καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, διότι πιθανῶς νὰ ἐμπιστευόταν αὐτὰ καὶ νὰ ἐγκατέλειπε μὲ τὶς πρῶτες δυσκολίας τὸ κοινόβιον.

Ὁ Παχώμιος ἀναφέρει ὅτι ἂν κάποιος προσέλθει στὴ θύρα τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ νὰ ἀποτελέσει μοναχό, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ εἴσοδος του ἀποδεκτὴ, πρέπει νὰ ἐνημερωθεῖ σχετικὰ ὁ Προεστώς. Στὴ συνέχεια θὰ ὑποστῇ μιᾶς μορφῆς ἐξέτασης, δηλαδὴ θὰ πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ ἂν κατέφυγε στὸ μοναστήριον ἐπειδὴ διέπραξε κάτι κακὸ καὶ φοβᾶται ἢ ἂν ἔχει κάποιον ἄλλο παρόμοιον λόγον. Ἐρωτᾶται ἂν εἶναι σὲ θέσῃ νὰ στερηθεῖ τοὺς γονεῖς καὶ τὴν περιουσίαν του. Ἄν ἀπαντήσῃ σὲ ὅλες τὶς ἐρωτήσεις καὶ διαφανεῖ ὅτι προσέρχεται μὲ διάθεση γιὰ προσευχὴν, γνωρίζει καὶ τὶς ὑποχρεώσεις οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν τὴν ἀδελφότητα καὶ τὸν ἴδιον (Παχωμίου, *Κανόνες*, ΜΘ', PG 40). Κατὰ τὴν εἴσοδόν του ὀφείλει νὰ ἀποστηθίσῃ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν καὶ μερικὸν ψαλμὸν. Στὴ συνέχεια διδάσκει τοὺς μοναχικοὺς κανόνες καὶ περιβάλλεται τὸ μοναχικὸ ἔνδυμα. Ἀρ-

11. Ἡ ἔνταξη στὸ Μ.Κ. ὁμοιάζει μὲ αὐτὴν ποὺ τηρεῖται στὴν ἰουδαϊκὴ κοινότητα τῶν Ἑσσαίων: τριετής δοκιμασία, τήρηση τῶν διδασκαλιῶν τῆς κοινότητος, ὑποσχέσεις γιὰ σεβασμὸν πρὸς τὸν Θεόν, ἰσότητι δικαιοσύνη, ἀποστροφή γιὰ τὸ ἄδικο, προστασία ἀδυνάτων, ἐγκράτεια καὶ ἠθικὴ ἀγνότης.

γότερα, γιά νά γίνει μοναχός, πρέπει νά γνωρίζει από στήθους είκοσι ψαλμούς και κάποια εὐαγγελικά ἀποσπάσματα (Παχωμίου, *Κανόνες*, ΙΣΚ', PG 40,949).

Ὁ Κασσιανός θεωρεῖ ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση τὴν ἀπόλυτη ὑποταγή στό κοινόβιο, καθὼς, μὲ τοὺς ἐξευτελισμούς, γίνεται ἐφικτὴ ἡ ἰσχυροποίηση καὶ ὀριοθέτηση τῆς ψυχικῆς του ἀντοχῆς. Ἡ δοκιμασία παραπέμπει σὲ προϋποθέσεις στρατιωτικῆς καὶ ὄχι χριστιανικῆς ἄσκησης (Βαλσάμη Γεωργίου, 2014). Τὸ κοινόβιο εἶναι χῶρος ἄσκησης ἐξουσίας καὶ μορφή πειθαρχίας, παρὰ πνευματικὸς σταθμός. Γιὰ τὸν Κασσιανὸ πρόβλημα θεωρεῖται ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ κελί, ἐνῶ γιά τὸν Μ. Βασίλειο ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ κοινόβιο. Ἀπὸ τὴ διαπίστωση αὐτὴ καταδεικνύεται ἡ τάση τοῦ Κασσιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἀντιλαμβάνεται ἀκόμη καὶ τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ ὡς ἄσκηση μὲ ἀναχωρητικούς ὄρους (Βαλσάμη Γεωργίου, 2014).

Κάθε μορφή ἐξουσίας ἐφαρμόζεται ὡς μέθοδος ἐλέγχου, μὲ κυριότερη τὴ φάση τοῦ ἐξευτελισμοῦ. Ὁ Κασσιανός ἀντιλαμβάνεται ὡς ἐξευτελισμὸ τὴν προσδοκώμενη ταπείνωση. Ἡ ἄσκηση σκοπεύει νά κάνει ἥπιο τὸν δόκιμο μοναχὸ καὶ ὄχι νά τὸν σκληρύνει, καθὼς οἱ Πατέρες τῆς Ἐρήμου, ἂν καὶ αὐστηροὶ μὲ τὸν ἑαυτό τους, δείχνουν μία ἐξαιρετικὴ ἐπιείκεια καὶ λεπτότητα πρὸς τοὺς ἄλλους. Ὁ μοναχός, πὺ συμβιώνει μὲ τοὺς ἄλλους, ὀφείλει νά μὴν εἶναι «κάθετος» ἀλλὰ «στρογγυλός», ὥστε ἔτσι νά δεξιῶνεται ἀγαπητικὰ τοὺς πάντες (Γιαγκάζογλου Σ., 2009). Ὁ δόκιμος τίθεται ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ γέροντα, ὑπεύθυνου γιά τὴν ὑποδοχὴ τῶν ξένων, καθὼς ὁ ἴδιος κατοικεῖ πλησίον τῆς πύλης. Ἡ δοκιμασία ἐκτὸς τῶν πυλῶν ἔχει σκοπὸ νά προστατεύσει τὸ κοινόβιο ἀπὸ τὴν ἐλαφρότητα πὺ πιθανῶς θὰ τοῦ καταλογίσει ὁ Θεός, ἂν δεχόταν μὲ εὐκολία τὸν προσερχόμενο καὶ συγχρόνως καταδεικνύει στὸν τελευταῖο τὴν εὐθύνη, τὴν ὁποία πρόκειται νά ἀναλάβει (Βαλσάμη Γεωργίου, 2014).

Μὲ τὸ τέλος τῆς ἐτήσιας δοκιμασίας, κατατάσσεται στό κύριο σῶμα τῆς ἀδελφότητας μὲ τὴν ἐπίβλεψη γέροντα, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπεύθυνος γιά δέκα νέους ἀσκητὲς (δέκαρχος). Ὁ ἄββάς Ἀμμοῦν ἀναφέρει ὅτι γιά νά γίνει κάποιος μοναχός πρέπει μερικὲς ἡμέρες νά μείνει στὸν ξενῶνα. Μετὰ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ σπουδὴ τοῦ χαρακτήρα, ἂν θεωρεῖται κατάλληλος, γίνεται δεκτὸς στὴ μοναστικὴ κοινότητα καὶ δίδεται σχετικὴ μοναχικὴ ὑπόσχεση. Ὁ μοναχός ἂν εἶναι ἀναφάβητος, ὀφείλει νά μάθει νά διαβάξει καὶ νά γράφει. Στὴ μονὴ τοῦ Παχωμίου, ὑπῆρχε βιβλιοθήκη καὶ κανονισμὸς δανεισμοῦ βιβλίων (Ἀμμοῦν, *Ἐπιστολὴ Ἀββᾶ*, 1999).

Ὁ Μ. Βασίλειος, γιά τὶς προϋποθέσεις ἀποδοχῆς, θεωρεῖ τὸν Χριστὸ ὡς πηγὴ ἀνάπαυσης. Ἡ φιλανθρωπία, ἡ σωτηρία, ἡ διακοπὴ ἐργασίας καὶ ἡ πνευ-

ματική ανύψωση είναι απαραίτητα για την εισαγωγή. Τονίζει τις υποχρεώσεις του κοινοβίου προς τους προσερχομένους και όχι τις απαιτήσεις, τις οποίες το κοινόβιο προβάλλει. Η αδιάκριτη υποδοχή όλων είναι σημαντική: θεωρούνται όλοι αποδεκτοί ως «ἐν Χριστῷ ἀδελφοί» και αντιμετωπίζονται αναλόγως. Ὁ Μ. Βασίλειος δὲν ἀναζητεῖ ἀφορμὲς καὶ μεθόδους ἐκδίωξης, διότι ἔχει ἐνώπιόν του τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι τὴν *disciplina coenobii* (κοινοβιακή αὐστηρότητα) (Βαλσάμη Γεωργίου, 2014). Ἡ διαδικασία τῆς δοκιμασίας τῶν προσερχομένων στὸ κοινόβιο προϋποθέτει τὴν ἀντίστοιχη πνευματικὴ διάκριση καὶ βοήθεια (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*).

Ὁ προσερχόμενος ἀπευθύνεται στὸν Χριστὸ διαμέσου τοῦ κοινοβίου (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*) καὶ ζητεῖται ἡ διερεύνηση τοῦ παρελθόντος βίου του γιὰ νὰ δοθεῖ ἡ δυνατότητα στοὺς ἀδελφούς νὰ τὸν βοηθήσουν. Προέχει ἡ ἐξέταση τῆς συνειδήσεώς του (Ματθ. 19:16-26). Σκοπὸς τῆς δοκιμασίας εἶναι ἡ διερεύνηση τῆς συνειδητῆς ἐπιθυμίας καὶ ἀφοσίωσης στὸν Θεὸ καὶ ὄχι στὴν ἱκανότητα πειθαρχίας ἢ στὶς ὅποιες ἀποφάσεις καὶ ἰδιοτροπίες παλαιότερων ἀσκητῶν (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*).

Ἡ γνησιότητα τῆς ἐπιθυμίας δοκιμάζεται ἀπὸ τὴν ἐτοιμότητα τῆς ἐξομολόγησης, ἡ ὁποία θὰ προκύψει ἂν ὁ εἰσερχόμενος ἔχει ἀποκηρύξει τὸν προηγούμενο βίο του. Ὡς κριτήριον ἔνταξης εἶναι ἡ ἀξιολόγηση τῆς θέλησής του νὰ ἐργασθεῖ καὶ στὰ πλέον εὐτελῆ διακονήματα, ἀπαραίτητα στὴ ζωὴ τοῦ κοινοβίου (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*). Τὸ κοινόβιο ὀφείλει νὰ παρέχει στὸν ὑποψήφιο ἀρκετὸ διάστημα γιὰ νὰ σκεφθεῖ καὶ νὰ ἀποφασίσει (Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*).

Πρωταρχικὴ σημασία στὴν ἔνταξη γιὰ τὸν Κασσιανό, εἶναι τὸ ὀργανωμένο κοινοβιακὸ σύστημα καὶ ἡ δεδομένη ἀσκητικὴ πειθαρχία. Δίδεται ἀρκετὴ ἔμφαση στὴν ἀπόλυτη ὑποταγὴ πρὸς ἐπίτευξη τῆς ὁποίας ἰδανικότερη μέθοδος εἶναι ἡ περιφρόνηση τόσο τῶν λογισμῶν ὅσο καὶ τῶν πράξεων. Ἀντίθετα, γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο, ὑψιστὴ σημασία ἔχει τὸ πρόσωπο τοῦ «Χριστοῦ» τὸ ὁποῖο προσφέρεται σὲ ὅσους ἔχουν τὴ «βούληση» νὰ τὸ διεκδικήσουν μὲ οἰονδήποτε τρόπο. Ὁ Μ. Βασίλειος ἐρμηνεύει τὴ «δοκιμασία», πὺ εἶναι κατ' οὐσία μοναχική, ὡς «δοκιμασία» κάτω ἀπὸ τὴν ἐξάρτηση κοινωνικῶν υποχρεώσεων. Ἡ ἀχώριστη ὑπηρεσία τοῦ «πλησίον» καθορίζει τὸ μέτρο καὶ τὴν ἄσκηση τῆς δοκιμασίας. Στὸν ἀνθρωπισμὸ τῆς ἐρήμου, ὅταν ἡ ἄσκηση προξενεῖ λύπη στοὺς ἄλλους, αὐτοαναιρεῖται καθὼς γίνεται αὐτοσκοπὸς μὲ νέες προοπτικὲς στὶς σχέσεις (Γιαγκάζογλου Σ., 2009).

Στις πρώτες κοινοβιακές κοινότητες, ο υποψήφιος εκλαμβάνεται ως ύποπτος ή ως απειλή. Πέραν της προσωπικής επιθυμίας, ή δοκιμαστική περίοδος είναι αυστηρή με ταπεινώση και πειθαρχία. Η αντιμετώπιση αυτή μετατρέπεται σταδιακά με την πρόσβαση της μοναστικής κοινότητας στις ανάγκες της κοινωνίας και τη δοκιμασία της απέναντι στις ανάγκες του νέου μέλους. Η δοκιμασία δέν είναι μόνον υπακοή και άφοσίωση σε ένα αυστηρό έξουσιαστικό και οριοθετημένο πλαίσιο, αλλά και προσφορά στον «πλησίον» για την ολοκληρωτική έκφραση αγάπης στον Θεό.

Συμπέρασμα

Το άρθρο αναφέρεται στην τελετουργία εισαγωγής νέων μελών σε όλοπαγή ιδρύματα και σε δύο ετερόκλητα κοινοβιακά και θεραπευτικά πλαίσια, όπως αυτά περιγράφονται από έπιτόπιες έρευνες. Η ένταξη προς μοναστική κοινότητα θεσμοθετείται ως «περίοδος δοκιμασίας και κατήχησης», ενώ σε κοινότητες χρηστών είναι ο χρόνος προσαρμογής στις απαιτήσεις και στο λειτουργικό «κομμάτι» της κοινότητας. Στα όλοπαγή ιδρύματα ή διαδικασία αυτή αντικαθίσταται με τον όρο «τοποθέτηση» και με στόχο την αυστηρή ταξίθεση, χρησιμότητα και διαρκή έλεγχο των τροφίμων. Οί τελετουργίες ένταξης για τακτικές υποδοχής και ένσωμάτωσης νεοεισερχομένων σε όλοπαγή ιδρύματα σύμφωνα με τον Goffman αποτελεεί σταθμό στην ευρύτερη σπουδή των ολοκληρωτικών ιδρυμάτων. Στα όλοπαγή ιδρύματα το νέο μέλος συγκρούεται με την υπάρχουσα κουλτούρα, ή οποία το οδηγεί σε ένα διαρκή «έκκοινωνισμό» και μία σταδιακή απομείωση και εύτελισμό, καθώς και μία έμπειρία έντονη κατά τα αρχικά στάδια της παραμονής του. Στις κοινοβιακές κοινότητες τα νέα μέλη υπόκεινται σε αυστηρή δοκιμασία έλέγχου και αξιολόγησης κινήτρου με ούσιαστική προτεραιότητα την αυτόβουλη μετοχή και συναίνεση του μέλους για άλλαγή διαμέσου κοινοτικών και θεραπευτικών διαδικασιών.

Άπο την περιγραφή του τυπικού της ένταξης νέων μελών διακρίνονται αξιοσημείωτες διαφορές και έμφανείς όμοιότητες. Αναμφιβόλως το πέραςμα προς την κοινωνία είναι ένδειξη του τρόπου με τον όποιο οί κοινότητες αυτές υποδέχονται και ένσωματώνουν τα νέα μέλη. Το άξιακό σύστημα ένταξης αναδεικνύει τις πρώτιστες ανάγκες του νέου μέλους για βοήθεια και προσαρμογή στον κοινοτικό τρόπο ζωής αλλά και στις ύποχρεώσεις απέναντι στο πλαίσιο. Ό τρόπος υποδοχής του νεοεισερχομένου από τον «έξω» κόσμο δηλώνει την αντίλη-

ψη τῆς ἐκάστοτε κοινότητας γιὰ τὸ διαφορετικὸ καὶ τὸ νέο. Δύο θεωρήσεις φαίνεται νὰ προκύπτουν. Στόχος θεωρεῖται ἡ ἐναρμόνιση τοῦ νέου μέλους μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς κοινότητας καί/ἢ ἡ κοινότητα ποῦ προσαρμόζει τὴ λειτουργία τῆς σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ ὑποψηφίου.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἀπὸ τὶς ἰδρυματικὲς καὶ κοινοτικὲς πρακτικὲς τὸ νέο μέλος μὲ τὴν εἴσοδό του προσαρμόζει τὴ συμπεριφορὰ του στὶς ἀπαιτήσεις τῆς κοινότητας καὶ σταδιακὰ ἐπιδιώκει τὴν ἄτυπη ἀλλαγὴ ἢ τὴν οἰκειοποίηση ὀρισμένων κανόνων γιὰ προσωπικὸ ὄφελος. Τὸ εὖρος τῆς προσαρμοστικότητας εἶναι ἀποτέλεσμα κοινοτικῆς ἀνοχῆς, συγκυριῶν καὶ περιστάσεων. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ διαφορετικοῦ καὶ ἡ αὐστηρὴ περιχαράκωση τοῦ μέλους στὸ κοινοτικὸ πλαίσιο ἀποτελεῖ κριτήριο βιωσιμότητας τῆς ἐκάστοτε κοινότητας μὲ μέτρο τὴν ἑτερότητα τοῦ μέλους. Ἡ τελετουργία ἔνταξης νέων μελῶν ἐμμέσως ἀποκαλύπτει καὶ ἀνακαλύπτει τὸν ἐσωτερικὸ ἰδιόμορφο χαρακτήρα τῆς κοινότητας. Συνολικὰ, ἡ ἔνταξη σὲ μία κοινοβιακὴ καὶ θεραπευτικὴ κοινότητα εἶναι μία πολιτισμικὴ σύγκρουση, ἢ ὅποια, ἂν καὶ ἀποσκοπεῖ στὴν ἐγκαθίδρυση νέων ἀξιῶν στὸ μέλος, δὲν παύει νὰ συνυπάρχει μὲ τὴ σταδιακὴ μύηση καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς φιλοσοφίας-δόγματος ποῦ τὴ χαρακτηρίζει. Ἡ εἴσοδος ρυθμίζεται ἀπὸ τὴ μετάβαση σὲ ἕναν ἄλλο χρόνο καὶ χῶρο, καθὼς ἡ εἰσαγωγὴ, ἂν καὶ ἀρχικὰ εἶναι συγκρουσιακὴ, στὴν πορεία ἀργότερα νοηματοδοτεῖται καὶ ἐκλογικεύεται ὡς φυσιολογικὴ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

- Cassianus Johannes, *De institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis*, ed. J. C. Guy, SC 109, Paris 1965, IV.1.
- Giddens, Anthony (1994), *Beyond Left and Right; the Future of Radical Politics*. Cambridge: Polity.
- Gofman Erving, (1994), «Ἄσυλα»: *Δοκίμια γιὰ τὴν κοινωνικὴ κατάσταση τῶν ψυχικὰ ἀσθενῶν καὶ τῶν ἄλλων φυλακισμένων* (Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates), ἐκδ. Εὐρύτατος, Ἀθήνα.
- Risse B. Guenter, (1999), *Ἡ ἱστορία τῶν Νοσοκομείων. Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα*, ἐκδ. Ἀρχιπέλαγος, Ἀθήνα.
- Sykes M. Gresham, (1958), *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison*, Princeton University Press.

- Van Gennep, Arnold (1909). *Les rites de passage* (in French). Paris: Émile Nourry. Lay summary – Review by Frederick Starr, *The American Journal of Sociology*, V. 15, No. 5, pp 707-709 (March 1910).
- Yablonsky, L. (1994), *The Therapeutic Community*. New York: Gardner Press.

Ἑλληνόγλωσση

- Ἀμμοῦν ἀββᾶ, *Ἐπιστολή*, (1999), *Ἡ ζωὴ στὸ πρῶτο κοινόβιο μοναστηρίου*, Ἐκδόσεις Ἄρμος, Ἀθήνα.
- Ἀποφθέγματα γερόντων, Ἀββᾶ Ματῶη, σελ. 48.
- Βαλοσάμη Γεωργίου, http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/valsamis_basilcassian2.html, ἡμ. ἄν.11/1/2014.
- Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*,
- Βασιλείου Μέγα, *Ὅροι κατὰ πλάτος, PG31*, κεφ. ι'.
- Γιαγκάξογλου Σ., (2009), «Ὁ ἀνθρωπισμὸς τῆς ἐρήμου. Ἡ πνευματικὴ διάκριση κατὰ τὴν ἀσκητικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας», *Θεολογία*, 1/2009, σελ. 109-126, σελ.112, ὑπ.13.
- Ζαφειροῖδη Φοῖβου καὶ Sugarman Barry, (1990), *Οἱ Θεραπευτικὲς Κοινότητες: Ἀπάντηση στὰ Ναρκωτικὰ ἀπὸ τὸ Daytop στὴν Ἰθάκη*, «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπειρία (ἀνιχνεύοντας νέες θεραπευτικὲς καὶ κοινωνικὲς πρακτικὲς)», Ἐναλλακτικὲς Ἐκδόσεις «Κομμόνα», Ἀντιπαραθέσεις 13.
- Ἰωάννου Συναΐτου, (2004), *Κλίμαξ, Εἰς τὸν Ποιμένα*, ἐκ.17η, Ἰ. Μ. Παρακλήτου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς.
- Ἰωσήφ Βατοπαιδινού, (2005), *Συζητήσεις στὸν Ἄθωνα*, Ψυχοφελῆ Βατοπαιδινά, 13, σ. 49.
- Κανόνες τῆς ἐν Τρούλλῳ Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Πενθέκτης Συνόδου*, Νέα Ῥώμη ἐν Τρούλλῳ τοῦ Παλατίου (691 μ.Χ.), 41^{ος} Κανόνας http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/06910691_Synodum_Constantinopolitanum_Canones_GR.pdf.
- Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου, (1979), *Ἡ ζωὴ στὰ Κοινόβια τῆς Αἰγύπτου, Περὶ τῶν Κανονικῶν τῶν Κοινοβίων Διατυπώσεων*, Ἐκδόσεις Ἰ. Μ. Παρακλήτου, Ἀττικῆ.
- Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου, (1997), *Κοινοβιακαὶ Διατυπώσεις. Περὶ τῶν κανονικῶν τῶν κοινοβίων διατυπώσεων*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Παρακλήτου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς.
- Κυριαζῆ, Ν. (2009), *Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἔρευνα. Κριτικὴ ἐπισκόπηση τῶν μεθόδων καὶ τῶν τεχνικῶν*. Ἀθήνα: Ἑλληνικὰ Γράμματα.
- Λώλη Σπ., (2010), *Τὸ Μοναχικὸ Σχῆμα καὶ οἱ κανονικὲς συνέπειες τῆς πρόσκτησής του*, Μτ. Ἐργασία, Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας, Θεολογικὴ Σχολή, Α.Π.Θ., Ἀθήνα.
- Ντύρου Στεφάνια, (2008), *Τὸ Μέγα Ἀγγελικὸ Σχῆμα ὡς Δεύτερο Βάπτισμα*, Μεταπτυχιακὴ Ἐργασία, Τμῆμα Θεολογίας, Α.Π.Θ.

- Σπύρου Σταμάτης, (2015), «Κοινοτική θεραπεία χρηστών: Το ορθόδοξο κοινοβιακό μοντέλο», *Σύναξη*, τ. 134, σελ. 61-69.
- Παπαναστασάτος Γεράσιμος, (2007), *Θεραπευτικές κοινότητες και κοινωνική ένταξη των εξαρτημένων από ούσιες χρηστών: ή ελληνική εμπειρία*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Έπιστημών.
- Παχωμίου, *Κανόνες, ΙΣΚ'*, PG 40,949.
- Παχωμίου, *Κανόνες, ΜΘ'*, PG 40.
- Φουκώ Μισέλ, (1989), *Έπιτήρηση και Τιμωρία, Η γέννηση της φυλακής*, Αθήνα, έκδ. Πέππα.